

Нурка-Макоhin N. I.

SUB-SYSTEM OF EXERCISES FOR TEACHING ENGLISH PROFESSIONALLY ORIENTED LISTENING SKILLS OF FUTURE INTERNATIONAL ECONOMICS SPECIALISTS

In the article the sub-system of exercises for teaching English professionally oriented listening skills of future international economics specialists in the self-study work has been devised. English professionally oriented listening comprehension forming is a lasting process depending directly upon the level of psychological mechanisms development. It requires effective subsystem of exercises based on new educational materials and sources for teaching English professionally oriented listening skills of future international economics specialists in the self-study work . Four stages of teaching English professionally oriented listening skills such as aim-defining, preparatory, performing (pre-listening, while-listening, post-listening), controlling and correcting have been defined and described. The represented subsystem of exercises for professionally oriented listening comprehension learning correlates with the stages and includes the following groups of exercises: 1) a group of exercises for listening psychological mechanisms development on the aim-defining stage ; 2) a group of exercises for learning skills development and groups of exercises for lexical, phonological and grammatical listening skills development on the preparatory stage; 3) a group of exercises for the development of skills of listening for the gist, a group of exercises for the development of selective listening skills, a group of exercises for the development of detailed listening skills on the performing stage; 4) a group of exercises for the listening skills mastering and a group of exercises for the skills development to analyze and use the gained information on the controlling and correcting stage. The examples of exercises to each group are provided.

Keywords: professionally oriented listening comprehension, sub-system of exercises, pre-listening, while-listening, post-listening, psychophysical mechanisms.

Рецензент: Кузьменко В.В.

УДК 371.133:004

Долинський Є. В.*

**СУТНІСТЬ ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ
ЗАКОНУ УКРАЇНИ ПРО ВИЩУ ОСВІТУ**

Сьогоднішня висуває особливі вимоги до професійної підготовки майбутніх перекладачів інноваційного типу. Це пов'язано з процесами, що відбуваються на міжнародній арені, приєднанням вітчизняної системи вищої освіти до Болонської декларації, з орієнтацією на Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти. Володіння іноземною мовою сприймається як необхідна, але недостатня умова виконання перекладачем його професійних завдань на високому рівні. Перед сучасним ВНЗ стоїть завдання забезпечити майбутніх перекладачів не лише професійними знаннями, уміннями та навичками, а й сформувані в них уміння презентувати себе на ринку праці, діяти відповідно до нових умов розвитку суспільства.

Ключові слова: перекладачі, професійно-практична підготовка, Закон України про вищу освіту.

Щоб повною мірою проаналізувати характерні риси підготовки майбутніх перекладачів у процесі професійно-практичної підготовки, спочатку обґрунтуємо використання терміна «перекладач».

Аналіз тлумачних словників сучасної української мови довів, що перекладач – це той, хто займається перекладами з однієї мови іншою [3; 6].

Зустрічається визначення «перекладач» і в Кодексі адміністративного судочинства України, Стаття 68: перекладачем є особа, яка вільно володіє мовою, якою здійснюється

© Долинський Є. В.

адміністративне судочинство, та іншою мовою, знання якої необхідне для усного або письмового перекладу з однієї мови іншою, а також особа, яка володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухонімими.

У наукових працях Н. Абабілової зустрічаємо, що перекладач не має висловлювати своє розуміння чого-небудь. Він має перекласти те, що було сказано або написано. Виходячи з визначення слова «перекладати», автор вважає, що можна використовувати слово «перекладач» стосовно як усних, так і письмових фахівців з перекладу [1].

У дослідженнях із питань професійної діяльності перекладача технічної літератури Є. Пизіна наголошує, що діяльність такого фахівця полягає в роботі над текстами (побутові та посадові інструкції, посібники з експлуатації, державні та міжнародні стандарти, патентні документи, виробничі специфікації), які є писемним відображенням наукового й технічного спілкування.

Професія перекладача, як свідчить дослідження З. Підручної, має свої особливості: насамперед це «вміння переключатися « з однієї мови на іншу; здатність утримувати в пам'яті різного обсягу мовленнєві продукти; швидко формувати і формулювати висловлювання; толерантно ставитися до співрозмовників з різним соціальним статусом і рівнем володіння мовою; досконало володіти мовою та усвідомлювати соціокультурні (соціолінгвістичні, лінгвокраїнознавчі) особливості мовленнєвої взаємодії тощо.

У сучасному довіднику кваліфікаційних характеристик професій працівників (ДКХП) [5] існує і офіційний опис професії перекладача в Україні, до якого входять:

Завдання та обов'язки: переклад наукової, технічної, суспільно-політичної, економічної та іншої спеціальної літератури, патентних описів, нормативно-технічної та товаросупровідної документації, матеріалів листування із зарубіжними установами, матеріалів конференцій, нарад, семінарів тощо. Перекладач виконує в установлені строки усні та письмові, повні і скорочені переклади, забезпечуючи при цьому точну відповідність перекладів лексичному, стилістичному і смислово змісту оригіналів, дотримання встановлених вимог стосовно наукових і технічних термінів та означень.

Перекладач здійснює редагування перекладів. Готує анотації та реферати іншомовної літератури і науково-технічної документації. Бере участь у складанні оглядів з тематики матеріалів, які перекладає. Бере участь у складанні тематичних оглядів за зарубіжними матеріалами. Веде роботу з уніфікації термінів, удосконалення використовуваних понять і визначень у відповідній галузі економічної діяльності, науки, техніки, облік і систематизацію виконаних перекладів, анотацій, рефератів.

Перекладач повинен знати: мови, що використовує під час перекладу; методику науково-технічного перекладу; чинну систему координації перекладів; спеціалізацію діяльності підприємства, установи (організації); термінологію з тематики досліджень і розробок мовами, що використовуються для перекладу; словники, термінологічні стандарти, збірники, довідники; основи наукового та літературного редагування; граматику та стилістику мови [2]

У національному класифікаторі України «Класифікатор професій» (КП) ДК 003:2010 наводяться професійні назви робіт, які рекомендовано застосовувати під час утворення нових назв професій та посад для перекладачів: молодший науковий співробітник (філологія, лінгвістика та переклади), науковий співробітник (філологія, лінгвістика та переклади), науковий співробітник-консультант (філологія, лінгвістика та переклади), гід-перекладач, перекладач, перекладач технічної літератури, перекладач-дактилолог, перекладач-секретар сліпого вчителя(викладача), редактор-перекладач.

Таким чином, можемо зробити висновок, що до обов'язків перекладача входять елементи інформаційної діяльності, роботи з ІКТ, комп'ютерної грамотності, які потребують значної попередньої підготовки та уміння впорядковувати інформацію у заданому вигляді [4].

На важливості формування та розвитку певних аспектів професійно-практичної підготовки майбутніх перекладачів звертають увагу вітчизняні науковці: О. Павлик (використання офіційно-ділового мовлення), Н. Соболев (формування індивідуального стилю), О. Шупта (формування готовності до професійної творчої діяльності), А. Янковець, О. Мацюк, Є. Пизіна, Ю. Колос (підготовка перекладачів засобами ІКТ), К. Скиба, К. Дубовий (лінгвістичне мислення), Л. Тархова (формування пізнавальної самостійності), Ж. Таланова (формування професійного світогляду), Є. Долинський (формування комунікативної компетентності), І. Голуб (соціокультурна компетенція), О. Мартинюк, О. Сергєєва (підготовка перекладачів за кордоном), Н. Абабілова (формування конкурентоздатності), О. Нестерова (інформаційна культура), Є. Бесєдіна (модернізація професійної підготовки) та ін.

Вивчення результатів наукових пошуків зарубіжних науковців з проблеми дослідження дало підстави стверджувати, що основою процесу підготовки перекладачів є педагогічні, психологічні та філософські концепції й теорії. Зокрема найбільш значущими для дослідників професійної підготовки майбутніх перекладачів є:

- 1) історія розвитку та сучасний стан професійної підготовки перекладачів у світовому контексті (Х. Айксела [7], М. Кемінейд, Пім);
- 2) формування теоретичного підґрунтя перекладознавства та його вплив на становлення професійної підготовки перекладачів у США (С. Баснет-Макгайр, Ч. Веглін, Дж. Касагранде [8] та ін.);
- 3) педагогічні умови формування та складові професійної компетентності перекладача (Д. Келлі, М. Соуфер);
- 4) організація професійної підготовки перекладачів в іноземних ВНЗ США та України (М. Габр, К. Клауді, М. Теннент);
- 5) роль ІКТ у підготовці перекладачів (М. Варела, М. Роджерс [9]);
- 6) організаційно-педагогічні аспекти професійної підготовки спеціалізованих та технічних перекладачів (Д. Бірн, К. Вей, М. Габр).

Мета статті – визначити сутність професійно-практичної підготовки майбутніх перекладачів в сучасних умовах імплементації Закону України про вищу освіту

Для того щоб краще зрозуміти особливості професійно-практичної підготовки студентів-перекладачів розглянемо сутність та значення цього.

Поняття «підготовка» тлумачиться двояко. Як зазначає В. Семиченко це поняття розкривається у двох його значеннях: 1) як навчання – деякий спеціально організований процес формування готовності до виконання майбутніх завдань; 2) як готовність – наявність компетенції, знань, умінь та навичок, необхідних для успішного виконання певної сукупності завдань [2].

На думку Є. Нєроби, професійна підготовка – це організований, систематичний процес формування професійно-педагогічних знань, умінь і навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності [4].

Л. Тархова розглядає професійну підготовку перекладачів як навчальну діяльність, що спрямована на опанування професії перекладача, процес формування особистості спеціаліста. Саме набутті знання, уміння та навички в поєднанні з професійно важливими якостями дозволяють здійснювати перекладацьку діяльність [5].

Професійна підготовка перекладачів із метою формування їх конкурентоздатності визначається Н. Абабіловою як процес якісного накопичення професійних знань, формування вмінь і навичок, особистісних якостей, спрямованих на успішне функціонування перекладача в багатонаціональному просторі, нестандартне вирішення професійних завдань і досягнення бажаного соціального статусу в умовах постійного суперництва [1].

Аналіз визначень понять «підготовка», «професійна підготовка», «практична підготовка», «цикл професійно-практичних дисциплін» дав змогу стверджувати, що професійно-практичну підготовку розглядають як цілеспрямований організований

процес, який має на меті оволодіння професійними знаннями, уміннями, навичками та формування певних особистісних якостей, що гарантують можливість ефективної роботи з обраної професії, у процесі вивчення дисциплін циклу професійно-практичної підготовки, а також проходження навчальної і виробничої перекладацьких практик [1].

Ми загалом погоджуємось з думкою Г. Алексєєва, який вважає, що професійна підготовка – це частина організованого педагогічного процесу з набуття професійних знань, умінь і ціннісних установок, яка реалізується в процесі вивчення дисциплін професійно-практичного циклу.

Проаналізувавши університетські навчальні плани спеціальностей «Філологія. Переклад» (6.02030304), «Переклад» (8.02030304) освітньо-кваліфікаційних рівнів (далі – «ОКР») бакалавра, магістра, до професійно-практичного циклу відносимо такі дисципліни: «Теорія перекладу», «Порівняльна лексикологія», «Порівняльна граматики», «Практика перекладу», «Практичний курс іноземної мови», «Практична фонетика», «Історія основної іноземної мови», «Лінгвокраїнознавство», «Теорія перекладу», «Переклад науково-технічних текстів», «Інформаційні технології у професійній діяльності перекладача» тощо.

Професійно-практична підготовка майбутніх перекладачів є досить поширеною серед університетів України. Опанувати фах перекладача студенти можуть у 45 закладах. Однак географія розташування таких навчальних закладів характеризується певним дисбалансом на користь Київської, Дніпропетровської та Одеської областей. Значно різниться й мовна спеціалізація майбутніх перекладачів. Загалом підготовка перекладачів в університетах України здійснюється з 16 мов, однак найбільш поширеною та доступною є англійська, студенти мають можливість опанувати її у 44 з 45 університетів, що готують перекладачів. Низьким залишається рівень державного замовлення на підготовку майбутніх перекладачів – на рівні 20–28 %.

Порівняння попиту на опанування цієї спеціальності та наданого університетам обсягу ліцензійного прийому показує певну невідповідність таких показників. Детальніший розгляд навчальних планів підготовки студентів за освітніми рівнями «бакалавр» і «магістр» хоча й засвідчив існування єдиного підходу до побудови їх структури, однак показав наявність відмінностей у розподілі навчального часу на самостійну й аудиторну роботу та відсутність конкретних вимог щодо дисциплін, які вивчає студент.

Практичний досвід викладання в університеті, спілкування з викладачами різних університетів і кафедр, що беруть участь у їх підготовці, засвідчує, що негативним моментом професійної підготовки перекладачів в Україні є зниження загального рівня ерудиції студентів, низькі фонові знання з країнознавства. Студенти недостатньо компетентні у проблемах міжнародних відносин, не мають достатньої інформації про діяльність і структури міжнародних організацій та глобальні проблеми людства. Багато з них не вміють чітко та грамотно висловлюватися, використовуючи різножанрову лексику, швидко і правильно оперувати питанням валентності слів, використовувати стандартні кліше, штампи як іноземною, так і рідною мовами.

Тому для українських ВНЗ доцільним буде приділення уваги психологічній підготовці майбутніх фахівців, умінню долати нервовість та мобілізуватися на вирішення перекладацьких проблем [3, с. 43].

Отже, підсумовуючи викладений матеріал, можна зробити такі висновки: важливим напрямком підготовки майбутніх перекладачів, на якому має бути зосереджена увага в сучасних реаліях життя, – це посилення інформатичної складової навчального процесу. Адже зміст навчання майбутніх перекладачів – це не лише теоретична підготовка з перекладознавства та практика перекладу. Відповідно до вимог суспільства, ринку праці та науково-технічного прогресу широко застосовуються інформаційні технології перекладу – наприклад, машинний переклад. Студенти мають опанувати особливості програмного забезпечення діяльності перекладачів, технології

комп'ютерного перекладу текстів, паралельно розвиваючи вміння і навички роботи з термінологічними базами даних, електронними глосаріями та документами.

Література:

1. Абабілова Н. М. Роль сучасних інформаційних технологій у підвищенні конкурентоздатності майбутніх перекладачів / Н. М. Абабілова // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського : зб. наук. праць. Спецвипуск «Сучасні тенденції педагогічної освіти і науки України та Ізраїлю: шлях до інтеграції» Одеса, ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. – 2011. – С. 3–7.
2. Борисенко Н. Професійна підготовка майбутніх учителів технологій в умовах сучасного освітнього простору / Н. Борисенко // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2011. – № 4 (2). - С. 295-301. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppsv_2011_4\(2\)_44.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppsv_2011_4(2)_44.pdf).
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і головн. ред. В. Г. Бусел]. – К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.
4. Нероба Є. Професійна підготовка інженерів-педагогів у вищих технічних навчальних закладах Польщі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Єва Нероба. – К., 2003. – 22 с.
5. Тархова Л. А. Формування пізнавальної самостійності майбутніх перекладачів у процесі професійної підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. А. Тархова – Одеса, 2006. – 29 с.
6. Тлумачний словник сучасної української мови. / [укладачі Л. П. Коврига, Т. В. Ковальова, В. Д. Пономаренко] / за ред. В. С. Калашника. – Харків : Белкар-книга, 2005. – 800 с.
7. Aixela J. The study of technical and scientific translation: an examination of its historical development [Електронний ресурс] / J. Aixela // The Journal of Specialized Translation. – 2004. – Issue 01. – P. 29–49. – Режим доступу : http://www.jostrans.org/issue01/art_aixela.php. – Загол. з екрану. – Мова англ.
8. Casagrande J. B. The Ends of Translation / J. B. Casagrande // International Journal of American Linguistics. – IRAL, 1954. – Vol. XX. – No.4. – P. 335–340.
9. Rogers M. Technology in the Translation Curriculum – A Process-oriented Approach to Assessment [Електронний ресурс] / M. Rogers, V. Korkas. – Режим доступу : ebookbrowse.com/benjamin-the-task-of-the-translator-pdf-d49644967. – Загол. з екрану. – Мова англ.

Долинский Е. В.

**СУЩНОСТЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ
БУДУЩИХ ПЕРЕВОДЧИКОВ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ ИМПЛЕМЕНТАЦИИ
ЗАКОНА УКРАИНЫ О ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ**

Современность предъявляет особые требования к профессиональной подготовке будущих переводчиков инновационного типа. Это связано с процессами, происходящими на международной арене, присоединением отечественной системы высшего образования к Болонской декларации, с ориентацией на Общеευропейские Рекомендации языкового образования. Владение иностранным языком воспринимается как необходимое, но недостаточное условие выполнения переводчиком его профессиональных задач на высоком уровне. Перед современным ВУЗОМ стоит задача обеспечить будущих переводчиков не только профессиональными знаниями, умениями и навыками, но и сформировать у них умение презентовать себя на рынке труда, действовать в соответствии с новыми условиями развития общества.

Ключевые слова: переводчики, профессионально-практическая подготовка, Закон Украины о высшем образовании.

Dolynskiy Ye. V.

**THE ESSENCE OF PROFESSIONAL AND PRACTICAL TRAINING OF FUTURE TRANSLATORS IN
MODERN CONDITIONS OF THE HIGHER EDUCATION UKRAINIAN LAW IMPLEMENTATION**

The scientific principles of introduction of information technologies in the process of training of pedagogical personals are examined in the article, the theoretical and practical aspects of this process are determined. Present time has specific requirements for the training of future translators.

This is due to the processes occurring in the global world, Ukraine's entry into the European and world community, joining the national system of higher education to the Bologna Declaration with a focus on the-European Recommendations on language education. Knowledge of a foreign language is perceived as a necessary but insufficient condition for the fulfillment by future translators their professional duties at a high level. Modern university should provide not only professional knowledge, abilities and skills but also to develop translator's ability to present them on the labor market, to act in accordance with the new conditions of society, modern technologies, to be mobile and competitive.

There are more than 45 universities in Ukraine where students learn to become translators. The author has analyzed the state of professional training future translators and interpreters at the universities of Ukraine. It is defined legislative and regulatory frameworks of professional activities of translators and interpreters in Ukraine.

It is shown that there are no National Occupational Standards in Translation and Interpreting in Ukraine. The author has pointed out positive and negative aspects of translators and interpreters professional training at the universities of Ukraine. Among the suggestions for improvement of this training, different scientists mention the necessity to separate the directions of specialists training in accordance with defined types of translation and industry specialization.

Keywords: translators, professional practical training, the law of Ukraine on higher education.

УДК [51:371.32]:378.147

Жерновникова О. А.*

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ЯК ПІДГРУНТЯ ДИДАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ ДО ПРОЕКТУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ

У статті розглядаються методологічні підходи щодо дидактичної підготовки майбутнього вчителя математики до проектування навчальної діяльності старшокласників. Структура методологічного знання передбачає три рівні проблеми розвитку підготовки майбутнього вчителя: загальнонауковий, конкретно-науковий, технологічний. Загальнонауковий рівень заснований на системному підході. Конкретнонауковий рівень заснований на практичному використанні в процесі підготовки майбутнього вчителя математики положень особистісно орієнтованого, компетентнісного, контекстного та діяльнісного підходів у їх взаємодії. Системне використання методологічних підходів забезпечує методологічний синергізм, тобто підвищення їх ефективності в результаті взаємодії з іншими.

Ключові слова: методологічний підхід, підготовка, навчальне проектування, методологічний синергізм.

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчує, що в умовах динамічних змін у суспільстві навчальне проектування стає принципово новим засобом здійснення адекватних змін в освіті, виявлення механізмів та створення умов його розвитку. Дидакти та педагоги-практики вважають проектування одним із найголовніших чинників, що впливають на ефективність педагогічного процесу в умовах особистісно орієнтованого навчання.

Проектування поєднує в собі сукупність педагогічної, наукової, управлінської діяльностей, що втілюється в конкретному проекті. Парадигма проектування в освіті включає в себе й суто педагогічне проектування як побудову освітньої практики, технологій, способів і засобів педагогічної діяльності та психолого-педагогічне проектування освітніх процесів, які створюють умови становлення особистості як суб'єкта власного життя й діяльності.

А тому дидактична підготовка майбутнього вчителя математики до проектування навчальної діяльності старшокласників є складним структурним утворенням, якому

© Жерновникова О. А.